

Zaadmengsel ten behoeve van het Patrijzenproject (Pakket P1. Faunarand)

Algemeen

De faunarand is de uit de productie genomen strook land langs de buitenzijde van het in agrarisch gebruik zijnde perceel, al dan niet grenzend aan een watergang. Een faunarand kan één- of meerjarig zijn en kan bestaan uit ingezaaide of spontaan opkomende kruiden en grassen. Een faunarand is speciaal bedoeld om voedsel, nest- en schuilgelegenheid te bieden voor vogels en kleine zoogdieren. In de faunarand vindt geen chemische onkruidbestrijding plaats waardoor akkerkruiden zich kunnen ontwikkelen. Dat geeft een grote toename van insecten, wat weer gunstig is voor vogels en muizen.

Winst voor het patrijs

Faunaranden bieden bij uitstek voedsel, broed- en dekkingsmogelijkheden voor het patrijs en vele andere diersoorten en zijn een verrijking voor het landschap. Daarnaast fungeert de faunarand als toevluchtsoord en is het een verbindende schakel tussen verschillende biotopen.

- De faunaranden worden patrijsvriendelijk beheerd: de faunarand tijdens de winter laten staan als een bron van voedsel en dekking voor de patrijzen
- in het voorjaar wordt de helft van de faunarand opnieuw ingezaaid (na een oppervlakkige grondbewerking)
- de andere helft van de faunarand blijft twee (of meerdere) jaren staan

Op deze manier wordt een gevarieerde vegetatie gecreëerd. De dichtere, meerjarige vegetatie dient de patrijzen als nestgelegenheid. Het nieuw ingezaaide deel is meer open en daarom ideaal als foerageergebied voor de kuikens.

Het zaadmengsel dat voor dit pakket gebruikt wordt is samengesteld voor een patrijzenproject in het Duitse Göttingen (Nedersaksen). Voor meer informatie zie bijgevoegde extra informatie.

Winst voor de natuur

Faunarand in september (Foto: E. Dijk)

In een faunarand kunnen akkerkruiden voorkomen als echte kamille en klaproos. Insecten, vooral zweefvliegen, lieveheersbeestjes, libellen en de dagvlindersoorten kleine vos en dagpauwoog, vinden er voedsel en planten zich er vaak voort. Akkervogels, zoals gele kwikstaart en veldleeuwerik zoeken er voedsel. Verder vinden deze vogels hier schuil- en broedgelegenheid. Ook zoogdieren als veldmuis, ree en haas zijn in de faunarand aan te treffen. Vaak komen er ook (spits)muizen voor. Deze zijn een prooi voor vogels, zoals kerkuil en torenvalk, en voor zoogdieren als hermelijn en wezel.

Beheervorschriften

- de faunarand is minimaal 6 meter breed en minimaal 100 meter lang
- de faunarand grenst aan bouwland en/of aan een watergang en ligt volledig in de zon
- mechanische en chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, met uitzondering van pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring of kleefkruid. De faunarand mag niet bemest worden en er mag geen bagger opgebracht worden
- gebruik van de faunarand als wendakker is niet toegestaan

Vergoeding (alleen geldig als het project daadwerkelijk is begonnen!)

aanleg:	€ 0,09 per m ²	(€ 900,= per ha.)	eenmalig
ontwikkelen, instandhouden en beheer:	€ 0,13 per m ² per jaar	(€ 1.300,= per ha.)	per jaar

Extra informatie Faunarandmengsel

Het gebruikte faunarandmengsel (hierna zaadmengsel) bevat vooral plantensoorten die zaad produceren. Bovendien moet het zaadmengsel op een betrekkelijk klein oppervlak aan verschillende eisen voldoen:

- dekking in dichte vegetatie om te schuilen voor vijanden
- meer open en zonnige plekken om op te warmen, en
- zodanig 'luchtig' van structuur dat kuikens en ouderdieren zo snel mogelijk weer op kunnen drogen na regenval.

De vegetatiestructuur moet qua gelaagdheid dus gevarieerd en niet te dicht zijn, zodat er een droog en relatief warm klimaat ontstaat. Dit aangename microklimaat trekt insecten aan. Vooral op de bodem mag de vegetatie niet te dicht zijn, zodat de patrijzen, op zoek naar zaad en insecten, zich vrij kunnen bewegen. De relatief open vegetatiestructuur bevordert ook de vestiging van andere kruiden. Dit is positief, omdat de zaden van deze 'onkruiden' in het voedselpakket van het patrijs horen. Bovendien trekken deze kruiden talloze insecten aan, die weer van groot belang zijn voor de patrijzenkuikens.

De met het zaadmengsel in te zaaien oppervlakte moet bij voorkeur zo groot mogelijk zijn. Kleinere oppervlaktes en smalle randen trekken weliswaar patrijzen aan, maar het is ook voor de predatoren gemakkelijker de patrijzen te vinden. Op grotere oppervlakten is dat risico veel kleiner. Natuurlijk is elke biotoopverbeterende maatregel, hoe klein ook, meegenomen, maar als regel geldt dat de randen minimaal 6 meter breed moeten zijn.

De locaties van de in te zaaien randen moet landschappelijk ingepast worden: de nabijheid van struweel en heggen, zandpaden, brede bermen, percelen met groenbemester e.d. met zoveel mogelijk verschillende overgangen (randen) zijn belangrijk. Patrijzen mijden bosranden (want hier komen de meeste predatoren voor). Faunaranden moeten niet verspreid door het veld worden aangelegd, maar moeten dus een verbindende schakel vormen tussen verschillende landschapselementen of faunaranden.

Zaadmengsel 'Göttingen' (Foto: <http://www.rebhuhnschutzprojekt.de>)

Het zaadmengsel dat in dit project gebruikt wordt is uitgeprobeerd in een biotoopverbeteringsproject in Göttingen (Nedersaksen). Uit ervaring blijkt dat de vegetatiestructuur van dit zaadmengsel gunstig is om kuikens in op te laten groeien. Het mag namelijk in geen geval te dicht zijn en teveel schaduw geven en in de vegetatie moet het na een regenbui snel opdrogen. Daarom is het aandeel snel en groot groeiende soorten gering.

Het zaadmengsel bevat geen grassen en geen rode en witte klaver, zodat de bodem open blijft en deels onbegroeid blijft. De hoeveelheid uit te zaaien zaadmengsel is slechts 7 kilogram per ha. Afhankelijk van de bodemkwaliteit en het vorige grondgebruik ontwikkelt het zaadmengsel zich verschillend. In een bodem met veel meststoffen ontwikkelt zich een zeer dichte en hoge vegetatie. Daarom moet op goede bodems nog minder zaad uitgezaaid worden of er moet aan het zaadmengsel voor de helft aan vlas of graan worden toegevoegd. Eventueel zijn ook nog soorten als margriet, boerenwormkruid, gewone en witte honingklaver en grote kaardenbol toe te voegen. Als er wijzigingen in het zaadmengsel aangebracht worden, dan in geen geval soorten als bladrammenas, mosterd en/of Phacelia toevoegen. Zelfs bij een aandeel van 1% mosterd en 3% bladrammenas werd het

zaadmengsel al te dicht. Zonder problemen kunnen wel soorten als vlas, zonnebloem, boekweit, erwten, venkel en Nigella (of schwarzkümmel) toegevoegd of in aandeel verhoogd worden.

Het zaaien vindt in april plaats door in te zaaien met een zaaimachine of met een kunstmeststrooier. De vegetatie blijft de hele winter staan en biedt zo dekking en voedsel. In deze vegetatie overwinteren insecten die in het volgende voorjaar als voedsel voor de kuikens dienen. In het voorjaar wordt de helft van de faunarand, na een oppervlakkige grondbewerking, opnieuw ingezaaid. De andere helft blijft het tweede jaar overstaan. In het jaar daarop wordt net andersom gewerkt, zodat elke helft binnen twee jaren opnieuw ingezaaid wordt en er geen houtige gewassen kunnen groeien. Dit systeem van één- en tweejarige stroken naast elkaar verhoogt de variatie in structuur. Het eenjarige deel is meer open en ideaal voor het zoeken van voedsel voor de kuikens, het tweejarige deel biedt dekking en in dit deel worden de nesten gemaakt.

Vanaf eind april worden de faunaranden met rust gelaten omdat het hennetje dan met het leggen van de eieren begint.

Het is aan te bevelen om naast de faunarand een braakstrook van 2-3 meter te laten liggen. Deze strook blijft open, en biedt de kuikens zo meer bewegingsvrijheid en een droog microklimaat. Is dit het geval, dan is een dichtere faunarand mogelijk.

Samenstelling van het Göttinger zaadmengsel

Gewichts %	soort	Botanische naam	meerjarig
15	Vlas	<i>Linum usitatissimum</i>	
14	Boekweit	<i>Fagopyrum esculentum</i>	
15	Zonnebloem	<i>Helianthus annuus</i>	
5	Bernagie	<i>Borago officinalis</i>	
5	Venkel	<i>Foeniculum vulgare</i>	X
5	Haver	<i>Avena sativa</i>	
7	Luzerne	<i>Medicago sativa</i>	X
7	Phacelia	<i>Phacelia tanacetifolia</i>	
7	Bladrammenas	<i>Raphanus sativus</i>	
0,5	Bladkool	<i>Brassica oleracea</i>	X
1	Gele mosterd	<i>Sinapis alba</i>	
0,5	Tuinkers	<i>Lepidium sativum</i>	
5	Esparcette	<i>Onobrychis viciifolia</i>	X
5	Groot kaasjeskruid	<i>Malva sylvestris ssp. mauritiana</i>	X
5	Waldstaudenrogge	<i>Secale multicaule</i>	X
1	Zachte of bonte wikke	<i>Vicia villosa</i>	
2	Honingklaver	<i>Melilotus officinalis</i>	X

Aandeel vlinderbloemigen: 15%